

Kisebbségi autonómia-törekvések a Vajdaságban (a tartomány új alapokmányának tükrében)

(Dr. Gábrity Molnár Irén (PhD)¹)

1. Bevezető

A Vajdaságban² időről időre fellángolnak az autonómia törekvések különböző irányzatai, attól függően, hogy a háttérben a politikai erőnlét kiknek az érdekeit támogatja. Téma volt ez Magyarországon, Osztrák-monarchiában, de később Szerbián és Jugoszlávián belül is. Leginkább a térségben élő, kevert nemzetiségű őslakosság, azon belül pedig főleg a mindenkori kisebbségi közösségek érdekében állt a területi, vagy kulturális autonómia követelése. A dolgozatomban, az autonómia problémakörhöz külső elemzőként szeretnék hozzányúlni, tájékoztatót adni a hozzám eljutott információk alapján, arról, hogy a változó társadalmi légkörben mi minden hatott a mai autonómia-törekvésekre a Vajdaságban. Nem törekszem a teljes és átfogó áttekintésre, ugyanis, az a tömérdek álláspont, amit a jogszakértők, a közgazdászok és a politikusok is megírnak, kijelentenek, hatásukban, megvalósulásukban nem egyforma súlyúak. Ahhoz, hogy a vajdasági magyarok szemszögéből körülírható legyen *az autonómia-törekvés lényege*, három kérdéskört is érdemes körüljárni:

1. Vajdaság Autonóm Tartomány státusa, hiszen ma Vajdaság Szerbia keretein belül elsősorban saját jogkörét szeretné tisztázni, mivel közjogi helyzete letisztázatlan a Szerb államiságon belül.

2. A Nemzeti Tanácsok státusa, amelyen belül ideje lenne azok hatásköréről, megválasztásáról és pénzeléséről is letisztázni a Szerb állam hozzájárulását.

3. Végül a magyar koalíciós pártok autonómia koncepciója az a politikai követelmények kiindulópontja, ami jelenleg aktuális magyarság szemszögéből.

¹ A szerző egyetemi tanár az Újvidéki Egyetem szabadkai Közgazdaságtudományi Karán és a Magyarságkutató Tudományos Társaság elnöke, Szabadka. e-mail: irengm@tippnet.rs.

² A Vajdaság, teljes nevén Vajdaság Autonóm Tartomány, Szerbia északi, Magyarországgal határos, részben magyarok által lakott területe. A tartomány etnikai összetétele rendkívül változatos: több mint 25 különböző etnikai csoport teszi ki a régió lakosságának egyharmadát. Vajdaságnak 6 hivatalos nyelve van, amely tükrözi a vidék sokszínű etnikai és nyelvi összetételét, valamint gazdag kulturális hagyományait.

2. Vajdaság Tartomány autonómia szintje



1. ábra: Vajdaság / Vojvodina földrajzi egységei

2.1. Történelmi háttéresemények

Vajdaság/Vojvodina³ a Magyarországon élő szerbek önrendelkezési igényeként jelent meg a negyvennyolcas szabadságharc idején (Boarov 2001: 61). Az abszolutizmus alatt Bécsből irányítják a Szerb Vajdaságot (székhelye Temesvár) és a felszámolásáig (1860), valós önkormányzattal nem rendelkezett. Az Osztrák-Magyar Monarchia széthullását követően 1918. nov. elején szerb csapatok szállták meg és november 25-én az újvidéki szerb népgyűlés kimondta a Vajdaság elszakadását Magyarországtól. Alkotmányjogi szempontból ez a tartomány csak a második világháború után (1945) kap autonómiát. Ennek a területi autonómiának az igazi kiszélesedését Tito idejében nyerte (1974-1990-ig). Ebben az időszakban Vajdaság, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban, a föderáció konstitutív részeként jelenik meg (a Szövetségi államot hat köztársaság és két autonóm tartomány alkotta).



2. ábra: Vajdaság a Titói Jugoszláv föderáció konstitutív része

³ Vajda=vojvoda (szláv hadvezér) címet viselték hajdan Moldva és Oláhország hűbéres fejedelmei is, kik címüket utóbb a hospodáréval váltották fel; így nevezték a lengyel királyságban a tartományok főnökeit is (lat. palatinus). Erdélyország külön nagyfejedelemséggé átalakulásáig így nevezték az erdélyi részek kormányzóját... Forrás: Pallas Nagylexikon

Tito halála után (1980) az erősödő szerb nacionalista és unitarista tendenciák hatására a többnemzetiségű tartomány viszonylag széleskörű autonómiáját szervezett államcsínnyel szüntették meg 1988 őszén⁴. Ennek a közjogi megerősítése az 1990-évi (Milošević alkotmánya) szerb alkotmányban azt eredményezte, hogy a területi autonómia csak formálissá vált, törvényhozó, hatáskör, vagyon és költségvetés nélkül. A végrehajtó hatalom esetében is az autonómia mértékét a köztársasági törvények szabályozták, ugyanis kilenc társadalmi területen (oktatás, művelődés, környezetvédelem, szociális védelem, egészségügy, kisebbségi nyelvhasználat stb.) a tartománynak már csak az jutott, amit a köztársaság megengedett. A köztársasági tulajdonjogi törvény államosította a tartomány vagyonát, elvette tőle az adóforrásokat, gyakorlatilag csak a saját szerveinek a megválasztása maradt a tartományi szerveknek. Ezt próbálta részben helyrehozni 2002-ben, a Zoran Đinđić kormánya, az ú.n. „omnibusztörvénnyel”⁵. A Szerb Köztársaság legújabb alkotmánya (2006) ezt újra megerősítette, mégis ma is gyakori a funkciók kettőzése, azaz hasonló közigazgatási, fejlesztési, közoktatási feladatokat látnak el a központi és a tartományi szervek is (Korhecz 2008/3: 12). Ebből csak az a kiút, hogy a köztársasági képviselőház meghozza a tartományi funkcióról szóló törvényt. Ennek a törvénynek a halogatása évek óta azért gond, mert egyrészt, a másik szerb tartomány a Koszovó státusát Szerbia nem látja véglegesen rendezettnek, másodsorban pedig még mindig erős a félelem a Vajdaság Tartomány szeparálódásának (elszakadási kísérletek) veszélyétől. A jelenlegi Szerb Alkotmányban felsorolt huszonhat területen belül, amelyet a tartományra kellene átruházni, nincs precízen meghatározva ki a felelős, ki a kezdeményező és végső döntéshozó. Egyébként is „az új szerbiai alkotmány hiányos, és a kilencvenes évek autonómiaellenes „reflexeitől” terhes” (Korhecz 2008/3: 15).

2.2. Alapelvek a Vajdaság Tartomány új alapokmányának mai tervezetében (2008)

2008. októberében a Vajdaság Autonóm Tartomány Képviselőháza meghozta azt a statútumot⁶, amelyben „Vajdaság az itt élő polgárok autonóm tartomá-

⁴ 1988 őszén a joghurtforradalom után az új hatalom 40 ezer velük egyet nem értő alkalmazottat bocsátott el Vajdaság-szerte, főleg azokat, akik a tartomány autonómiájának a hívei voltak. Az „autonomisták” és az „anti-autonomisták” harca és vitája ma is tart, amit a lakosság Újvidék, vagy Belgrád központúság körök összeütközéseként követ.

⁵ „Omnibus törvény”, vagyis Törvény az autonóm tartomány hatásköreinek meghatározásáról (2002). Eredeti elnevezése: Zakon o utvrđivanju određenih nadležnosti autonomne pokrajine (Objavljen u "Sl. glasniku RS", br. 6 od 7. februara 2002)

⁶ Forrás: http://www.puma.vojvodina.sr.gov.yu/etext.php?ID_mat=512 E statútum alkalmazásához nélkülözhetetlen a Szerb Képviselőház döntése is, amit valószínűleg 2009. elején napirendre tűznek.

nya, a Szerb Köztársaság kötelékében, amely területének sajátos nemzeti, történelmi, kulturális és egyéb sajátosságai alapján jött létre, mint többnemzetiségű, multikulturális és többvallású demokratikus európai régió. Vajdaság Közép Európa egységes kulturális, civilizációs, gazdasági és földrajzi térségének szerves részét képezi” (1. szakasz) és jogi személyiséggel rendelkezik. „Vajdaság AT-ban⁷ a szerbek, magyarok, szlovákok, horvátok, montenegróiak, románok, romák, bunyevácok, ruszinok és macedónok, valamint a tartományban élő többi számbelileg kisebb nemzeti közösségek jogaik érvényesítésében egyenrangúak.” (6. szakasz) A dokumentum szerint, a többnyelvűség, a multikulturalizmus és a többvallásosság kiemelt jelentőségű általános érték.



3. ábra: Vajdaság aktuális címere

Vajdaság jelképei (a zászló és a címer), saját vagyona is van: ingó és ingatlan dolgok, mindenekelőtt azok a köztulajdonban levő dolgok, amelyeket közvállalatok és közintézmények használnak. A termőföldek, a természeti ritkaságok, a tudományos, a kulturális és a történelmi hagyaték külön védelmet élveznek; a termőföldek, az erdőföldek és a vízterületek az általános javak szolgálatában állnak. Vajdaság, felelős saját fenntartható gazdasági, tudományos, oktatási, kulturális és turisztikai fejlődéséért, valamint földrajzi tájegységeinek arányos fejlődéséért (15. szakasz).

A hatáskörébe tartozó feladatok ellátásában Vajdaság, együttműködést és koordinálást valósít meg a területén levő helyi önkormányzati egységekkel (14. szakasz). Ami pedig a nyilvános vita során külön támadópont volt az autonómiaellenes körökben, hogy a Szerb Köztársaság külpolitikájának keretében és annak területi egysége és jogrendje tiszteletben tartásának kötelezettségével, Vajdaság együttműködik más államok területi közösségeivel és más államok egyéb autonóm egységeivel, a saját hatáskörébe tartozó területeken nemzetközi szerződéseket köt, tagja lehet a régiók európai és világi szintű egyesületeinek, sőt képviselőket alakíthat az európai régiókban és Brüsszelben. (16. szakasz).

⁷ AT= Autonóm Tartomány

2.3. Az emberi és kisebbségi jogok érvényesítése a tartományban

Az alapokmány elsősorban a hátrányos megkülönböztetés tilalmával foglalkozik: „Tilos valamennyi, bármilyen alapon történő, de különösen faj, nem, nemzeti hovatartozás, társadalmi származás, születési hely, vallásgyakorlás, politikai vagy más meggyőződés, vagyoni helyzet, kultúra, nyelv, életkor, szellemi vagy testi fogyatékoság szerinti közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetés.” (20. szakasz) Viszont, a pozitív diszkrimináció jegyében, nem tekinthetők hátrányos megkülönböztetésnek azok az intézkedések, amelyeket Vajdaság foganatosíthat azon közösségek és csoportok tagjai tényleges egyenjogúsága elérése céljából, akik másságuk miatt kedvezőtlenebb helyzetben vannak, mint a többségi közösséghez tartozó polgárok. Vajdaság összlakosságában számbeli kisebbséget alkotó nemzeti közösségek tagjai külön védelmet élveznek és mindazokat a jogokat, amelyeket a Szerb Köztársaság szavatol (22. szakasz). A szerzett jogok védelme szerint (23. szakasz) a személyi- és kollektív emberi és kisebbségi jogok elért szintje nem csökkenthető, sőt a számbeli kisebbséget alkotó *nemzeti közösségek tagjai számára Vajdaság többlet- vagy pótajogokat is biztosíthat*, illetve jogvédelmüket magasabb szintre is emelheti (amikor ilyen védelem köztársasági vagy helyi szinten nincs biztosítva).

A Tartomány nemzeti közösségeinek tagjait *részarányosan kell képviselni* a tartományi szervezetekben és szervezetekben, összhangban ezek működési területén élő lakosság nemzeti összetételével (24. szakasz). A 25. szakaszban külön meghatározzák, hogy „A Vajdaság AT összlakosságában számbeli kisebbséget alkotó nemzeti közösségek tagjai megválasztott *nemzeti tanácsok révén érvényesítik autonómiájukat, intézményeket alapítanak, önállóan döntenek vagy részt vesznek az oktatást, a tudományt, a kultúrát, a nyelvhasználatot és a tájékoztatást érintő kérdésekkel kapcsolatos döntéshozatalban.*” Sőt, a tartomány az egyes feladatok ellátását a nemzeti tanácsokra bízta, vagy bevonja őket a döntéshozatalba, és eszközöket biztosít e feladatok ellátásához. Hivatalos nyelvek Vajdaságban (26. szakasz) a szerb nyelv és a cirill betűs írásmód, a magyar, a szlovák, a horvát, a román és a ruszin nyelv és írás.

2.4. Tartományi hatáskörök

A tartomány hatáskörébe tartozik a tartományi népszavazást kiírása, Vajdaság gazdasági és társadalmi fejlődésének stratégiai tervezése, döntés a saját forrásbevételeinek eszközfelhasználásáról, adósságvállalásról, költségvetés és zárszámadás meghozatala. Továbbá, a területrendezési tervezés, a regionális fejlesztés (Vajdaság eszközeiből fedezett infrastruktúra fejlesztése és a nagyberuházások), a tartományi és helyi önkormányzati közigazgatás kezelőségi kapacitásának fejlesztése az Európai Unió strukturális és kohézi-

ős alapjai eredményes kihasználása céljából; a mezőgazdaság, falufejlesztés, víz- és erdőgazdálkodás, vadászat és halászat; a turizmus, vendéglátóipar, fürdők és gyógyhelyek; környezetvédelem; ipar és kisipar, a közúti, folyami és vasúti közlekedés és útszabályozás, a vásárok és egyéb gazdasági jellegű rendezvények szervezése; továbbá a tanügy, sport és kultúra (szabályozza a felnőttképzést, az iskoláskor előtti-, az általános- és a felsőoktatás területén, biztosítja az anyanyelvű oktatásra való jog érvényesítését), majd a tudomány, újítás és technológiai fejlődés (kutató és fejlesztési központokat, újítási központokat, üzleti-technológiai inkubátorokat, tudományos-technológiai parkokat és intézeteket alapít), persze az egészség- és szociális védelem, a tartományi szintű tömegtájékoztatás (külön biztosítja a számbeli kisebbséget alkotó nemzeti közösségi nyelvű tájékoztatási eszközök működését)

Az autonóm tartománynak költségvetése van, amely kimutatja a Vajdaság hatásköreit finanszírozó összes bevételt és kiadást (62. szakasz). Ez a Szerb Köztársaság költségvetésének legalább 7%-át teszi ki, miközben a 63. szakaszban a tartománynak vannak saját forrásbevételei, melyekből hatásköreit finanszírozza, és amelyeket önállóan állapít meg és szed be.

2.5. Körzetesítés és az önkormányzatok a tartomány területén

A körzeteket⁸ a Szerb állam Belgrádból irányítja és ezeket a központi hatalom, még nem ruházta át a tartományra. A jelenlegi közigazgatási beosztás szerint Vajdaság területe 7 körzetre és 44 községre oszlik. A magyarságot az Újvidék, Nagyikinda és Szabadka székhelyű körzetek között osztották szét úgy, hogy a vidék magyarjainak 48,9%-a maradt a természetes vonzásközpont, Szabadka alárendeltségében, 40% pedig Nagyikinda, illetve 11,1% Újvidék körzetéhez került. Ez az, amin a magyar politikai vezetés feltétlenül változtatni szeretne.



4. ábra: Aktuális körzetesítés Vajdaságban

⁸ Körzet=Okrug

Az új alapokmányban előnyös az, hogy Vajdaság a hatáskörébe tartozó egyes feladatokat képviselőházi határozattal átruházhatja a helyi önkormányzatokra és a nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsaira (31. szakasz). Vajdaság területén hét tartományi közigazgatási körzet alakul. A körzetek székhelyei a következők: Bácska területén Szabadka és Zombor; Bánát területén Nagykikinda, Versec, Pancsova és Nagybecskerek és Szerémség területén Mitrovica.

Figyelemre méltó az új statútumban, hogy a Képviselőház külön testületeként jelentkezik a *Nemzeti Közösségek Tanácsa*, amely 30 tagból áll (40. szakasz). A tanács tagjainak a felét, a magukat Vajdaság összlakosságában többséget alkotó nemzeti közösséghez tartozónak valló képviselők közül választják, a másik felét pedig, a magukat Vajdaság összlakosságában kisebbséget alkotó nemzeti közösségekhez tartozónak valló képviselők közül választják⁹. A nemzeti közösségek jogérvényesítésével, különösen a kultúra, az oktatás, a tömegtájékoztatás és a hivatalos nyelv- és íráshasználat területén, kötelezően ki kell kérni a Nemzeti Közösségek Tanácsának a véleményét. Mivel a bírósági és szabálysértési eljárásokban, külön kell biztosítani a nemzeti közösségek nyelvének egyenjogú hivatalos használatát (sőt a kisebbségi nyelvet beszélő szakemberek arányos mértékű alkalmazását), a nemzeti közösségek soraiból származó igazságügyi tisztségviselők megválasztása logikusan a Nemzeti Közösségek Tanácsának egyetértésével kellene, hogy történjen. A magyar politikai körök a vita során külön kihangsúlyozták, hogy számukra fontos, hogy minden község helyi rendőrséget állítson fel, amelynek összetétele megfelel a község lakossága nemzetiségi összetételének.

3. A Nemzeti Tanácsok

A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságának védelméről szóló törvényt a Jugoszláv Szövetségi Képviselőház 2002. február 26-án fogadta el. A Kisebbségvédelmi törvény az elmúlt tizenöt év kisebbségi politizálása egyik legnagyobb eredménye, mert a több mint nyolc évtizede kisebbségi sorban élő határon túli magyarok közül a vajdasági magyaroknak sikerült elsőként a többségi nemzettel elismertetni kollektív jogainak létjogosultságát.

E törvény előírja a Nemzeti Tanácsok létrehozásának lehetőségét, mint kisebbségi önkormányzatokat. A kisebbségek nemzeti tanácsai a személyi elvű (perszonális) kisebbségi autonómia szervei, amelyek költségvetési eszközökből és adományokból működnek. A nemzeti tanácsok a nyelvhasználat, az oktatás, a tájékoztatás és a kultúra kérdéseiben képviselik az adott nem-

⁹ Számát a tanácsban a Képviselőház azon képviselőinek az összlétszámával arányosan határozzák meg, akik magukat az adott nemzeti közösséghez tartozónak vallják.

zeti közösséget, részt vesznek a döntéshozatali eljárásokban, egyes kérdésekben döntéshozatali jogkörrel rendelkeznek, valamint intézményeket alapíthatnak. A nyelvhasználat, az oktatás, a tájékoztatás és a kultúra területét érintő döntések meghozatala előtt az állami, a tartományi és az önkormányzati szervek kötelesek kikérni a nemzeti tanácsok véleményét. A Kisebbségvédelmi törvény alapján az állam az egyes kisebbségek nemzeti tanácsainak igényeit szem előtt tartva, azokra közhatalmi jogosítványokat ruházhat át megfelelő pénzeszközök biztosítása mellett.¹⁰

A Magyar Nemzeti Tanács¹¹ felhatalmazása, a 2002. október 19-én Szabdkán megtartott alakuló ülésén hozott alapszabálya alapján:

- meghatározza a magyar nyelvet hivatalos használatba bevezető helyi önkormányzatok területén a városok, községek és települések, továbbá más földrajzi elnevezések hagyományos magyar elnevezéseit,
- a magyar nyelvet hivatalos használatba bevezető helyi önkormányzatok területén javaslatot tesz, vagy véleményezi az utcák és más közterületek elnevezéseinek a megváltoztatásakor,
- a törvényességi felügyeletet végző szervnél eljárást kezdeményez a magyar nyelv hivatalos használatához fűződő jogok megsértésének megállapítása és orvoslása érdekében.

3.1. A Magyar Nemzeti Tanács a vajdasági magyarok országos kisebbségi önkormányzata

A Magyar Nemzeti Tanács tagjainak megválasztása általános, többpárti, egyenlő, közvetlen és titkos szavazás útján történik, listás – részarányos választási rendszerben. A mandátumok elosztása során a természetes küszöb érvényesül. A szavazáson választóként, illetve jelöltként a vajdasági magyarok választói névjegyzékén¹² szereplő, általános választójoggal rendelkező választópolgárok vehetnek részt. A jelöltlisák állításának joga a magyar politikai pártokat és a vajdasági magyarok választói névjegyzékén szereplő személyekből álló polgári csoportokat illeti meg. A jelenlegi 35 tagú Magyar Nemzeti Tanács a minisztérium szabályzata alapján 2002. szeptember 21-én megtartott elektori gyűlésen került megválasztásra¹³. A nemzeti tanácsok

¹⁰ A nemzeti tanácsok választásáról szóló külön törvény elfogadásáig azok megválasztása a Szövetségi Kisebbségügyi Minisztérium Szabályzata alapján, közvetett módon, elektorok útján történt.

¹¹ Lásd: www.mnt.org.yu

¹² Az általános választói névjegyzék részét képező magyar választói névjegyzéket a közigazgatási szervek hozzák létre, együttműködve a magyarság érdekvédelmi szervezeteivel. A magyar választói névjegyzék akkor tekinthető létrehozottnak, amennyiben a legutóbbi népszámlálás adatai alapján a magyar közösség tagjainak legalább 50%-a szerepel rajta.

¹³ A Tanács 2002. október 19-én megtartott első alakuló ülésén fogadta el a testület az Alapszabályát és Ügyrendjét, választotta meg elnökét, alelnökeit és jegyzőjét. Az MNT végrehajtó szerveinek, az Intéző Bizottságnak, valamint szakmai bizottságainak a felállítására a Tanács máso-

működését az állam a mindenkori köztársasági és tartományi költségvetés, törvényben rögzített százalékarányában meghatározott eszközök útján biztosítja. A Magyar Nemzeti Tanácsot megilleti továbbá a magyar nyelvet hivatalos használatba bevezető helyi önkormányzatok mindenkori költségvetésének törvényben meghatározott százalékaránya.

Az Emberi- és Kisebbségi-jogi Minisztérium munkacsoportja 2008. októberében befejezte a munkát *A nemzeti tanácsokról szóló törvény* tervezetének előkészítésén. A Vajdasági Magyar Szövetség novemberben kezdeményezte a társadalmi vitát e tervezetről. A Magyar Nemzeti Tanácsot viszont az Emberi- és Kisebbségi-jogi Minisztérium kérte fel annak véleményezésére¹⁴.

4. A Magyar Koalíció autonómia koncepciója (2007-08)¹⁵

A Magyar Koalíció¹⁶ a legutóbbi parlamentáris választások (2008) után kezdeményezte a Szerb Köztársaság hatalmi szerveinél, hogy kezdjenek tárgyalásokat a magyar közösség legitim politikai képviselőivel *autonómia-koncepciónk* megvalósításáról, különös tekintettel a személyi elvű autonómia szervének hatásköréről, megválasztásáról és finanszírozásról szóló törvény elfogadására. Egységes rendszerbe foglalva a személyi és területi elvű autonómiaformákat, továbbá a vajdasági magyar közösség¹⁷ érdekeinek megfelelő államigazgatás- és igazságszolgáltatás-szervezési megoldásokat, fogadták el az autonómia-koncepció¹⁸ dokumentumát. Ebben a dokumentumban a jelenlegi politikai követelések vannak, vagyis *a magyar többségű multietnikus régió és a személyes autonómia (Magyar Nemzeti Tanács) megvalósulása*. A Magyar Koalíció szerint, számos európai országhoz hasonlóan, a regionalizáció alulról felfelé építkező modellje alapján kell Szerbiában is bevezetni a *regionális önkormányzati rendszert*.

dik ülésén 2002. december 6-án került sor. A Magyar Nemzeti Tanács hatásköreinek gyakorlását konzultatív testületek is segítik.

¹⁴ A tervezet szövege hozzáférhető a:

http://www.mnt.org.rs/hu/frame.php?content=doc_show&e_id=326&e_tipus=HTML, valamint a http://www.vmsz.org.rs/article.php?lg=sr&id_article=4896 internet címen.

¹⁵ Lásd: www.vmsz.org.yu

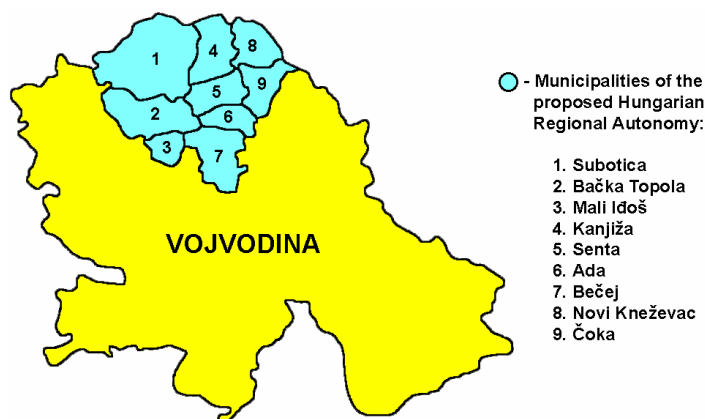
¹⁶ A Magyar Koalíciót a következő magyar érdekeltségű pártok alkotják 2007 óta: Vajdasági Magyar Szövetség, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt és a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége

¹⁷ Szerbiában a községek nem egy települést jelentenek, hanem település-csoportokat, mint lokális önkormányzati egységet.

¹⁸ Lásd: www.vmsz.org.yu

4.1. A Magyar Körzeti Önkormányzat megvalósítása¹⁹

Vajdaságban a magyar többségű községek és az azokkal határos, magyar többségű települések, a magyar közösség nemzeti önazonosságának hatékonyabb megőrzése és fejlesztése céljából Körzeti Önkormányzatot terveznek létrehozni (székhelye Szabadka). A Magyar Körzeti Önkormányzat területe az alábbi községeket öleli fel: Ada, Topolya, Becse, Csóka, Kanizsa, Kishegyes, Szabadka, Törökkanizsa és Zenta.²⁰



5. ábra: A Magyar Körzeti Önkormányzat előrelátott területe

A Magyar Körzeti Önkormányzat jogkörébe tartozna: a községek tevékenységének összehangolása, területfejlesztés, regionális és határokon átnyúló együttműködés, környezetvédelem, szociális gondoskodás, a magyar, szerb és a horvát nyelv hivatalos használata feltételeinek biztosítása, egészségügyi ellátás, nemzeti közösségek nemzeti szimbólumai használatának biztosítása, valamint az egyetértési jog gyakorlása a területén működő községi, kerületi és gazdasági bíróságok, ügyészségek, belügyi titkárságok, felügyelőségek, adóhatóság vezetőinek kinevezése és felmentése során. A MKÖ²¹ szervei a Képviselő Testület és a Végrehajtó Bizottság. E Önkormányzatnak még vagyona is lenne, hiszen a fiskális bevételek törvénnyel meghatározott hánya-

¹⁹ A magyar nemzeti közösség legitim képviselői valamint a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság Kormánya, a Szerb Köztársaság Kormánya és Vajdaság Autonóm Tartomány Végrehajtó Tanácsa, tárgyalásaik eredményeként megkötötték a megállapodást, ami Vajdaság és a vajdasági nemzeti közösségek önkormányzatának politikai és jogi kereteiről szól.

²⁰ Észak-Bácskában és Észak-Bánátban él a tömbmagyarság. E két régióban a lakosság részarányának majdnem a felét (kb. 45%-át) alkotja (összes számuk itt 165 732 (2002.)). Itt él a délvidéki magyarok 57%-a. A többi régió szóróvanná válása elkerülhetetlen.

²¹ MKÖ= Magyar Körzeti Önkormányzat

da őt illeti.²² A regionális önkormányzat feladatkörébe tartozna: a régió területfejlesztési koncepciójának és operatív programjainak a kidolgozása, a településfejlesztési tervek összehangolása, a regionális jelentőségű infrastruktúra koordinált fejlesztése, a terület mezőgazdaságának összehangolt fejlesztése, a hivatalos használatban lévő nyelvek egyenrangú használatának a biztosítása, az erdő-, a víz-, és hulladékgazdálkodás, továbbá a környezetvédelem egyes feladatai, a régió egészségügyi, oktatási és művelődési intézményrendszerének a működtetése, a regionális önkormányzat által alapított intézmények fenntartása.

Konklúzió

A kulturális emlékezetről a szakemberek azt mondják, hogy minden kultúrában megvan a közösség múlttal való viszonya. Vajdaság nagyon jó példa arra, hogy különböző etnikai közösségek egy adott társadalmon belül más-más módon élik meg a múltat. A vajdasági magyarok nem egyformán élik meg a magyar nemzeti történelemmel való viszonyt (pl. a tömbben, vagy a szórványban élők); sőt, eltérő a magyarságtudat megélése is. Az, ami mégis egybefonja a térségben élő magyarokat, az annak a tisztánlátása, hogy a vajdasági magyarság történelme pillanatnyilag intézményesen nem része Magyarországnak történetének! Ők „vajdasági magyarok”-nak vallják magukat, akiknek a nyelve, múltja, hagyománya, és önszerveződésükkel, életvitelszerű sorskérdéseik által, ehhez a térséghez kötődnek. Vajdaság Tartomány autonómiáját szinte a regionális identitásuk részeként élik meg. Ezen belül erős a kistérségi tudatuk és lokálpatriotizmusuk is. A bennük élő múltak (a régmúlt történelem, de az utolsó évtizedek történései is), valamint a jelenben megélt gazdasági-társadalmi esélyeik egyaránt kulturális identitásuk alkotó részei. Aki Vajdaságban, a több mint húsz nemzeti közösség együttélésének forgatagában szeretné kiismerni magát, annak tudnia kell, hogy mindegyik külön-külön hogyan fogalmazza meg önmagát, hogy milyen kulturális kötődései vannak, a történelemben mi az, amit a sajátjának tekint. A többségi, vagy a kisebbségi közösségeknél, a közelmúlt háborús eseményei kapcsán sem egyformák a reakciók, sőt a jelen megélése (az esélyek, politikai fajsúly) is különböző.

Összegzésként megállapítom, hogy ma Szerbiában rendkívül nehéz az autonómia problémakörét tárgyilagosan vizsgálni. A központosított szerbiai hatalom szemszögéből nézve, az ország konszolidációját megnehezíti Koszovó

²² Az eddigi gyakorlattal szemben nagy előrelépés lenne, ha a Magyar Körzeti Önkormányzat területén lévő állami és társadalmi tulajdonú vagyonnal (kivéve a hadsereg, az állami szervek kezelésében és a községek tulajdonában lévő vagyont) a Magyar Körzeti Önkormányzat rendelkezne.

tartomány önállósodása, de a Vajdaságban jelentkező autonómiatörekvések is. Vajdaság szemszögéből az erős autonómia törekvések jogosak, mert a térség, történelmi múltjához és gazdasági erőnlétéhez képest sem megfelelően illeszkedik a Szerb államisághoz. A vajdasági magyarok szemszögéből fontos kihangsúlyozni:

1. Szerbia erősen központosított állam, amelyben a hatásköri és pénzügyi decentralizáció is korlátozott mértékben érvényesül. *Az önálló vagyonnal és saját bevételekkel, gazdasági, politikai és közigazgatási autonómiával rendelkező Vajdaság*, gyorsabb gazdasági fejlődést, a jogállamiságot, az emberi és kisebbségi jogok hatékonyabb megvalósítását eredményezné.
2. *A személyi elvű magyar autonómia* biztosítása, a Szerbia közjogi rendszerébe országos magyar kisebbségi önkormányzatként beépülő Magyar Nemzeti Tanács révén.
3. A kisebbségek politikai autonómiájának megteremtése a *nemzeti közösségek számarányos parlamenti képviselete* bevezetésével²³.
4. A decentralizált hatásköri és finanszírozási rendszer bevezetése, az önkormányzatok vagyonának visszaállítása, vagyis a jelenlegi önkormányzati rendszer felülvizsgálása. Vajdaságban a magyar többségű községek és az azokkal határos, magyar többségű települések, a magyar közösség nemzeti önazonosságának hatékonyabb megőrzése és fejlesztése céljából *Körzeti Önkormányzatot terveznek létrehozni*.

Felhasznált irodalom

Korhecz Tamás: A Vajdaság Autonóm Tartomány közjogi helyzete Szerbia államszervezetén belül – aktuális kihívások és kérdések az új alkotmány fényében, In: *Létünk, Társadalom, tudomány, kultúra*, 2008/ 3 szám. Kiadó: Forum, Újvidék, pp. 7-17.
Dimitrije Boarov: *Politička istorija Vojvodine*, CUP Novi Sad, 2001.

Honlapok:

http://www.puma.vojvodina.sr.gov.yu/etext.php?ID_mat=512

<http://www.mnt.org.yu>

http://www.mnt.org.rs/hu/frame.php?content=doc_show&e_id=326&e_tipus=HTML,

http://www.vmsz.org.rs/article.php?lg=sr&id_article=4896 internet címek.

Summary

In order to define the autonomy ambition of Vojvodina from the aspect of the Hungarians in Vojvodina the certain three issues have to be discussed:

1. the status of Autonomy Province of Vojvodina – currently Vojvodina aims at clarifying its tether within Serbia for the reason that its status is still not obvious.

²³ Szerbia Alkotmánya 100. és 180. szakaszával összhangban.

2. the status of the National Council, within which it is high time to clarify and define its sphere of actions and the Serbian state's contribution to its financial status
3. finally, the autonomy conception of the Hungarian coalition parties is the most relevant political requirement